

UKA 2015/160
8. oktober 2015
Juliane Henningsen

Siunnersuut uunga: Utoqqalinersiaqarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx.xx-meersoq.

(Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalakkersuisoq)

Sumiikkaluaruttaluunniit utoqqartavut isumagilluartariaqarpavut ataqqillugillu. Utoqqalineq nuannersoq toqqissisimanartorlu ornikkutsigu ernumassuteqarnata sulinermit utoqqartut eqqissisimaarnerulluta inuunissatsinnut appakaassinnaavugut. Tamatta utoqqalisussaavugut, utoqqartullu inuuneq ullutsinni qanoq innersoq paasiumagutsigu utoqqaat oqaloqatigisariaqarpavut. Inatsisissatut siunnersuummut Kattuffik Utoqqaat Nipaata tusarniaanermi akissuteqarsimanngimmata, inassutigissuarput una inatsisissaq ataatsimiititaliami suliarineqalerpat utoqqaat kattuffiat toqqaannartumik oqaloqatigineqassasoq.

Tusarniaanermi akissutit annertuut pillugit, Inatsisartut Ilaqutariinnermut ataatsimiititaliaat itisuumik eqqartueqatigiiffiusariaqarpoq. Inuit atugaannut ajorseriaatit isumaqataanatillu nalunaartut tusaaneqarnissaat anguniarlugu nalilersuivigiumallugulu. Unami siunnersuut aningaasanik 135 mio. kr. ukiuni qulini tulliuuttuni sipaarfissatut tikkuarneqarpoq.

Inatsisissaq manna takorloorneqarpoq 1. januar 2016 atuutillassasoq, tamanna piviusorsiuunngilaq, soorlu siusinaarluni pensionisiaqartitsinnermut inatsisiliornitta takutikkaa, inatsit pitsaasumik suliarineqassappat piffissaq oqaloqatigiilluarnerillu pisariaqartinneqartut. Partiit allat peqatigalugit, kommunit kivitsinissaannut ikaarsaariarnissamullu naapertuuttumik ulluliinissaq nanisariaqarparput, tamanna kommuninit aamma ujartorneqarmat.

Utoqqalineq nunatsinni qanoq ittoq takorloorneripput tunngaviusumik eqqartortariaqarparput. Qanoq uagut utoqqalerusuppugut? Uagut utoqqalerusuppugut, maanna utoqqarniit atukkatigut ajornerusumik inissisimanata. Uagut utoqqalerusuppugut, nammineq utoqqalinissatsinnut katersisimalluta nunatta karsianut artukkiisuunngitsumik. Utoqqalisut isumalluutigisinnaasariaqagaat aningaasaniiginnangilaq, aammali sullinneqarnermi pitsaasumi, najugaqarnermi pitsaasumi, tusaaneqarnermi, ilaqtanit qanigisanillu ilalersorneqarnermiippoq.

Inuit Ataqatigiinniit pingaartittuarsimavarput pisariaqartitsinerpaat salliutinneqarnissaat, aamma utoqqalinersiallit pineqaraangata. Utoqqalinersianik qaffaavigineqarnissaminnut pisariaqartitsinerpaatut isigaagut utoqqaat kisermaat, sulinissaminnut periarfissaqanngitsut. Siunnersuummimi taakku pisartagaat nikisinniarneqanngillat.

Taamaattumik partiinut isumaqatiginninniutigerusupparput, utoqqalinersiallit kisermaat qanoq annertutigisumik qaffaavigineqarsinnaanersut.

Utoqqalinermi pensionisiallit aningaasaqarnermikkut atugarissaarnerusut maanna iluaquserneqarnerunissaannik siunnersuuteqarput Naalakkersuisut. Tamanna uani siunnersuummi utoqqalinersiaqartut amerlasuut – ukiorpassuit timikkut suleruleerlutik nungullarsimasut, utoqqalinersiallu saniatigut sulinissaminnut nukissaqanngitsut aammalu tjestemandiusimanerminnit pensioneqanngitsut iluaquserneqarnaviangillat. Aaqjissuusseqqinneq utoqqarnut pissaqarnerusunut iluaqutaasusaaq pissakinnerusunullu iluaqusiinaviangitsoq. Utoqqaat kisermaajusut, ullumikkut 1800 missaaniipput taakkuullutillu utoqqaat utoqqalinersiat saniatigut isertitaqanngitsut ilungersortullu. Inuit Ataqtigiinni ulluni makkunani aningaasaqarnermikkut ilungersuanartorfiusuni pissaqarnerit pissakinnernit salliutillugit pingaarnersiuniartoqarnera paasiuminaatsipparput.

Kikkut tamarmik pinngitsooratik soraarnerussutisiassanik katersinissamik piunasaqartalernissaq tapersorsorparput, taamatullu soorunami pisortanit soraarnerussutisiat attatiinnarneqarnissaat pingaartillugu. Tamannali pissappat tigussaasumik inatsisitigut sinaakkutissamik takusariaqarpugut, maannamut ilimasaarutigineqarpoq upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqassasoq. Uungali siunnersuummut attuumatinneqarmat ataatsikkut Inatsisartunit eqqartorneqarnissaat inassutigaarput.

Tunngaviumik sulinermi isertitat tunngavigalugit soraarnerussutisiat ikilisinneqartarnerata annikillisaaviginissaa isumaqatigaarput. Taamatullu inuiaqatigiinni inuuneqqortusiartortilluta soraarninngortarnerup kinguartissinnaaneranut ammalluta Inuit Ataqtigiinnit oqaatigisarnikuuarput.

Tamatumani ukiorititat qaffaaviginissaannik aalajangersaalerutta maani inersuarmi akisussaasuusugut eqqarsarluartariaqarpugut. Siusissukkut allannguutissat nalunaarutigineqarnissaat anguniarlugu, minnerpaamik ukiut pingasut sioqqutsisumik ilimasaarisarnissaq Akileraartarneq Atugarissaarnerlu pillugu Ataatsimiititaliarsuaq innersuussutigineqarnikuusoq paaserusupparput soq atuutsinneqannginnersoq? Imaammammi utoqqalinersiaqalernissamut ukiorititat 2017-imi januarip aallaqqaataani 65-iniit 66-inut qaffanniarneqarmata. Tamanna ukiumik ataasiinnarmik sioqqutsilluni allanngueq siusippallaaqaaq, taamaattumik ukiussarititat **aatsaat** 2020-mi 66-inut qaffatsinneqarsinnaaneri eqqartueqataaffigerusupparput.

Taamatullu alloriarneq tulliuuttoq 66-iniit 67-inut ukiorititanik qaffaaniarneq 2021-imi pisussatut tikkuarneqarpoq. Qaffaaniarneq taanna tunuarsimaarfigineruarput. Nalilersortariaqarparput, inatsisissamimi periarfissatut taakkartorneqartoq ukiuni 35-ni suleruleussimagaanni 65-inik ukioqarluni utoqqalinersiuteqalersinnaanermik periarfissiinissaq aamma tunngavisserusupparput, ammasumillu periarfissat arlallit ammatillugit eqqartuigutta aqutissamik pitsaasumik nassaassaqqooqisugut.

Apeqqutigerusupparput tunngavilersuutit itinerusut suunersut, piffissami sivikitsuinnarmi tassa 2008-miit 2021-mut ataatsimut isigalugu utoqqalinersiaqalertarnermut ukiorititat ukiunik sisamanik qaffanneqarsimassammata. Tamannalu nunatsinni atugassarititanut ajorseriaatitut annertuutut taasariaqarpoq. Ilumut taamaattariaqarpa? Aningaasanik sipaarniarnermi aamma suut periarfissatut isiginerlutigit suli annerusumik eqqartortariaqarparput.

Kiisalu killissarput sumiippa? Apeqqut tamanna ammasumik ataatsimiititaliami eqqartorusunnarpoq, aalajangikkagummi maani inuppassuarnut kalluaasussaapput.

Kommuninut takusinnaavarput aningaasartuutaanerusussaasoq inuit 65-inik aamma 66-inik ukiullit utoqqalinersiaqalersinnaanngitsut siusinaarlutik pensionisiaqarnissaat anilliarfissatuangussammat.

Utoqqaat angerlarsimaffimmini ikiorteqartarneranni akeerutsitsiniarneq isumaqatigaarput, taamatulli aamma pingaartipparput oqaatigissallugu angerlarsimaffinni ikiorneqartarneq pitsaassutsikkut qaffasissumik inissisimasariaqarmat. Maanna angerlarsimaffimmi ikiorteqarneq kommuniniit kommuninut assigiinngiaartumik aaqqissuussiffigineqarpoq, piffissaavorlu manna iluatsillugu angerlarsimaffinni ikiorteqarnerup pitsaassusissaanik anguniagaqarnissamik. Pingaartumillu nunaqarfinni isorliunerusunilu najugaqarlutik utoqqalisut isumassorneqarnissaat pillugu ersarissumik pilersaaruteqartariaqarpugut.

Toqqammaviusumik aningaasartat, utoqqalinersianut tapeq, innarluuteqarnermut aamma peqqiilliuuteqarnermut tapit kiisalu, inatsisissap naqqiissutaani § 17-imut maanna ilanngunneqarsimasoq aningaasaqarnermut tapeq aamma tunniunneqarsinnaasoq aningaasartuutit aalajangersimasut akilereernerini utoqqalinersiallit aningaasat namminneq atorsinnaasaat pillugit kommunip minnerpaaffiliisimanera malillugu. Taakkua tamaasa katinneranni, tamakkiisumik utoqqaat qanoq inississanersut takusinnaalissavarput.

Eqqarsaatigisariaqagarpullu alla tassaavoq ineqarnermut tapinut qanoq utoqqaat pineqartut pisartagaqarnerulernerat kinguneqassanersoq. Tamanna ataatsimiititaliami sulinermi ilanngunneqaqqarput.

Utoqqalinersiaqartarnermut inatsimmut, inatsisit allat nalimmassarneqartussaaneri eqqumaffigeqqissavarput, soorlu tjenestemandit pillugit inatsisit ukiorititanut tunngasunik aalajangersagallit sulinermilu isumaqatigiissutit arlallit ukiorititanut aalajangersimasunik piumasaqaatitallit.

Utoqqalinersiallit qanigisaminnik toqusoqartillugu akiliunneqarlutik angalasinnaaneranunat pisinnaatitaaffiliinissaq isumaqatiginarpoq, taamaattorli malittarisassat tassanerpiaq kipparippallaannginnissaat inassutigerusupparput. Inuunermi nalunartaqaaq, tassanngaanaq pisoqartillugu inatsisit kipparissut aporfissaliatut suliaasariaqanngillat.

Utoqqaat akiitsullit - akiitsuminnik akiliisitaasalernissaat siunnersuutaavoq, akiligassanullu tunngasuni ilanngaassivigineqartalernissaannik aalajangiinissaq imaannaanngittuuvooq, tamatumani mianerisassarput tassaavoq akiitsunik akilersuisitsinermi inuuniutissat amingalinnginnissaat. Tamatumani aalajangersakkat ersareqqinnaartariaqarput, kommuninilu ataasiakkaani assigiinngissitaartunik periuseqarfigeqqunangilaq.

Inatsisissani imaattuni aamma inuttut naleqassuseq qitiusariaqarpoq - utoqqalereeraluarluni sulisinnaaneq periarfissalinnut ajunngilaq iluaqutaallunilu peqqinnartuuvooq, eqqaamassavarpulli utoqqaat eqimattatut ataatsitut eqqartorsinnaannginnatsigit, utoqqaammi assigiinngitsorpasuppupput.

Utoqqaat utoqqaat illuini najugaqartut amerliartorput, taamatullu utoqqaat nammineq atungassaminnik kaasarfimmiussaqaartarnerat eqqumaffigisariaqarparput, siunnersuut malillugu maannamut atuuttunit allaanerusumik inissinnissaat piareersimaffigineqartariaqarpoq.*

Innuttaasut minnerunngitsumillu utoqqaat ilisimasaqarluarlutik isummersoqataanissaat pingaaruteqarnerpaavoq, soq allannguisoqartariaqarnersoq nassuiaqqissaarneqartariaqarpoq. Taamaanngippat oqallinneq maani inersuarimi kisitta ingerlatissavarput, soq utoqqalinersiaqartalernissamut ukiorititat allanngulerpat? Allannguutissat qanoq kalluaassappat?

Oqaatsit taakku Inatsisissamut siunnersuutip siullermeerneqarnerani apuukkusuppavut, neriuppugut partiit akornatsinni utoqqalinersiaqartarneq pillugu aaqqissuusseqqinnermi isumaqatigiiffiginnaasatsinnik nassaarumaartugut. Siunnersuut Ilaqutariinnermut peqqissutsimullu ataatsimiititaliami peqqissaartumik suliareqqinneqaqqullugu innersuupparput.